

INFORMÁCIA O PRIEBEHU A VÝSLEDKOV MIMORIADNEJ VIDEOKONFERENCIE ČLENOV EURÓPSKEJ RADY DŇA 19. AUGUSTA 2020

Dňa 19. augusta 2020 sa uskutočnila mimoriadna videokonferencia členov Európskej rady. Hlavnou témou bola situácia v Bielorusku, okrajovo situácia vo východnom Stredomorí a štátny prevrat v Mali. SR na rokovaní zastupoval predseda vlády SR I. Matovič. Na videokonferencii sa okrem lídrov EÚ27 zúčastnili predseda Európskeho parlamentu D. Sassoli, predseda Európskej rady Ch. Michel, predsedníčka Európskej komisie U. von der Leyenová a vysoký predstaviteľ J. Borrell. Pred videokonferenciou sa uskutočnila koordinačná diskusia predsedov vlád V4. Po zasadnutí vydal predseda Európskej rady Ch. Michel len tzv. závery predsedu Európskej rady, čiže nie spoločné vyhlásenie EÚ 27. Na ich znení sa lídri hladko dohodli v závere videokonferencie.

1. ZHRNUTIE

Lídri sa zhodli na tom, že **EÚ neuznáva výsledok prezidentských volieb, vyslali jasný signál solidarity s protestujúcimi, odsúdili násilie a vyzvali na bezpodmienečné prepustenie zadržaných**. Dosiahli dohodu o urýchlennom vypracovaní návrhu zoznamu osôb na zaradenie do sankčného zoznamu EÚ. Aktuálne sú na ňom zaradené štyri osoby.

Lídri za jediné **východisko z krízy považujú inkluzívny národný dialóg**. EÚ je pripravená ho podporovať. Odmietli akékoľvek zasahovanie zo strany tretích krajín a zdôraznili, že proces musí zostať v réžii bieloruskej spoločnosti. Podstatou záujmu EÚ v Bielorusku je rešpektovanie ľudských práv a politických slobôd.

Formát sa tiež vyslovil za **zapojenie OBSE**, ktorú považujú za vhodný nástroj na podporu inkluzívneho dialógu. Európska komisia bude zároveň hľadať možnosti ako ešte zintenzívniť finančnú pomoc pre občiansku spoločnosť a prácu slobodných médií. Predsedníčka Európskej komisie poskytla prvotné informácie o vyčlenení dodatočných zdrojov.

Okrem diania v Bielorusku sa lídri venovali napätej situácii vo východnom Stredomorí a situácii v západoafrickom Mali po štátnom prevrate.

2. PRIEBEH ROKOVANIA

Koordinačná diskusia predsedov vlád krajín V4

Predsedia vlád krajín V4 sa zhodli, že strategickým cieľom je napomáhať vytvoreniu podmienok pre demokratickú transformáciu moci mierovou cestou a v každom prípade sa vyhnúť násiliu. V4 sa vyslovila za väčšiu angažovanosť v prospech bieloruskej občianskej spoločnosti. Proces tranzície musí byť maximálne nenásilný a bez otvorenej konfrontácie. **Predseda vlády SR I. Matovič** zdôraznil politiku SR voči Bielorusku založenú na všestrannej podpore bieloruskému ľudu a cielených sankciách proti inkriminovaným osobám bez toho, aby bola negatívne zasiahnutá bieloruská spoločnosť. SR podporuje opakovanie volieb. Predsedovia vlád V4 sa dohodli na pokračovaní koordinácie postupu voči Bielorusku.

Predseda Európskeho parlamentu D. Sassoli vyzval na opakovanie volieb a dôkladné vyšetrenie a potrestanie zodpovedných za násilie a mučenie demonštrantov. Európsky parlament vyzval Radu, aby bezodkladne využila sankčný rámec na potrestanie závažného porušovania ľudských práv. Za jediný realizovateľný nástroj označil dialóg, ktorý by zahŕňal všetkých domácich a medzinárodných aktérov s cieľom mierového vyriešenia povolebnej situácie. V kontexte kredibility susedskej politiky akcentoval aktívnu úlohu EÚ v tomto dialógu. Potvrdil pripravenosť Európskeho parlamentu zohrávať dôležitú úlohu v procese dialógu spolu s OBSE.

Predseda Európskej rady Ch. Michel navrhol štyri kľúčové princípy reakcie na situáciu v Bielorusku: (i) solidaritu s protestujúcimi a neuznanie prezidentských volieb, (ii) odsúdenie násilia a bezpodmienečné prepustenie zadržaných, (iii) promptné uvalenie cielených sankcií a (iv) inkluzívny dialóg s občianskou spoločnosťou. Sprostredkovania dialógu by sa mala ujať OBSE, pričom takýto variant je podľa neho ochotné podporiť aj Rusko.

Predseda Európskej komisie U. von der Leyenová informovala o doterajšej finančnej pomoci krajine (170 mil. € z EÚ a viac ako 500 mil. € z Európskej banky pre obnovu a rozvoj) a vyslovila sa za intenzívnejšiu podporu občianskej spoločnosti. Podporila uskutočnenie tzv. *fact-finding mission* s nevyhnutnosťou udržať komunikačné kanály s bieloruskou stranou otvorené. Vyzvala na striktnú reakciu EÚ v podobe cielených sankcií a zdôraznila potrebu zachovania „vlastníctva“ procesu bieloruskou spoločnosťou.

Vysoký predstaviteľ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku J. Borrell podčiarkol kľúčovú úlohu EÚ v stabilizácii povolebnej situácie. Podporil vyslanie misie EÚ do Minska bez prívlastku *fact-finding*, uvalenie individuálnych sankcií a zapojenie OBSE do mediačného dialógu. Ambíciou Európskej služby pre vonkajšiu činnosť je pripraviť **návrh zoznamu ešte pred neformálnym stretnutím ministrov zahraničných vecí v Berlíne** v dňoch 27. až 28. augusta 2020, pričom potrebné právne inštrumenty by mohli byť formálne schválené už na septembrovom zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné záležitosti. Zdôraznil, že individuálne sankcie musia zasiahnuť aj vrcholových predstaviteľov režimu.

Takmer trojhodinová diskusia lídrov k Bielorusku oscilovala okolo **vyslania jasného signálu bieloruskej spoločnosti, striktnej pozície EÚ o neuznaní výsledkov volieb**, odsúdenia násilia a solidarity s občanmi. Medzi lídrami panovala zhoda na promptnej **príprave sankcií** s cieľom identifikovaním predstaviteľov režimu. Horizontálne sankcie boli odmietnuté, aby nebola zasiahnutá bieloruská spoločnosť.

Konsenzus bol dosiahnutý aj v otázke **národného a inkluzívneho dialógu**, ktorý musí viesť bieloruská spoločnosť. Viaceré krajiny apelovali, aby súčasťou procesu boli aj opakované voľby. V tomto kontexte bola pozornosť upriamená na **úlohu a možnosti sprostredkovania dialógu**. Viacero krajín zdôraznilo potreby prominentnej úlohy **OBSE** vzhľadom na členstvo Bieloruska v tejto organizácii. Niekoľko lídrov podporilo aj tzv. *fact-finding mission*, no táto idea všeobecnú podporu nezískala.

Ďalším dôležitým momentom diskusie bolo **nezasahovanie tretích krajín do vnútorných záležitostí Bieloruska**. Silný hlas EÚ na podporu ľudských práv a slobôd by nemal byť vnímaný ako zasahovanie do vnútorných záležitostí.

Medzi lídrami panovala zhoda na potrebe zintenzívnenia finančnej podpory **občianskej spoločnosti, obetiam represálií a slobodných médií**. Predsedníčka Európskej komisie potvrdila, že EÚ vyčlení dodatočné prostriedky aj na podporu **zdravotného sektora** v Bielorusku, čo v kontexte pandémie ochorenia COVID-19 bieloruská verejnosť vníma veľmi

intenzívne. V ďalších krokoch bude podľa lídrov i predstaviteľov inštitúcií potrebné tiež intenzívnejšie pracovať s krajinou v rámci **Východného partnerstva**.

Predseda vlády SR I. Matovič zdôraznil dve hlavné politické línie prístupu SR: (i) **pozitívna stratégia** – otvorená náruč pre obyčajných ľudí a (ii) **tvrdé sankcie**. Sankčný zoznam z jeho pohľadu môže byť dlhší a mal by zahŕňať predstaviteľov režimu, armády, polície či finančných podporovateľov štátnej moci.

V diskusii k **situácii vo východnom Stredomorí** viaceré členské štáty poukázali na **narastajúce napätie v regióne a celkovo vo vzťahoch s Tureckom**, pričom zdôraznili naliehavú potrebu upokojiť situáciu čo najskôr. Lídri vyjadrili plnú solidaritu s Gréckom a Cyprom, pripomenuli a potvrdili predchádzajúce závery Európskej rady a Rady EÚ pre zahraničné veci o protiprávných vrtných aktivitách. Členské štáty súhlasili so substantívnou diskusiou k vzťahom s Tureckom na **mimoriadnej Európskej rade** v dňoch **24. až 25. septembra 2020**.

Lídri boli informovaní aj o **situácii v Mali**. Pri pokuse o prevrat v deň konania videokonferencie členov Európskej rady vojaci zadržali prezidenta, predsedu vlády a ďalších vysokých predstaviteľov. Predseda Európskej rady informoval, že EÚ koná v koordinácii s africkými a medzinárodnými partnermi a podporuje úsilie Hospodárskeho spoločenstva západoafrických štátov (skr. ECOWAS) a Africkej únie o nájdenie riešenia.